

Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi
Dergisi

The Journal of International Social
Studies Education

(Uluslararası Hakemli Dergi/International Peer-Reviewed
Journal)

<https://dergipark.org.tr/en/pub/tissejournal>

ISSN: 2757-5748

<http://www.sosbilder.org>

Active Citizenship in Social Studies Curriculum: Dimensions, Strategies, and Gradual Development

 Engin Zabun, Asst. Prof. Dr., Corresponding Author
Sivas Cumhuriyet University, Türkiye
enginzabun@cumhuriyet.edu.tr
Orcid ID: 0000-0001-8132-8953

Article Type: Research Article

Received Date: 13.10.2025

Accepted Date: 22.12.2025

Published Date: 31.12.2025

Plagiarism: This article has been reviewed by at least
two referees and scanned via a plagiarism software

Citation: Zabun, E. (2025). Active citizenship in social studies
curriculum: Dimensions, strategies, and gradual development.
*Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi (The Journal of
International Social Studies Education)*, 7(1), 78-93.

Abstract

This study aims to examine the Ministry of National Education's (MNE) renewed Social Studies Curriculum (2024) within the framework of the Turkish Century Education Model (TYMM) to assess students' approach to acquiring active citizenship competencies. To achieve this objective, the research was designed using a concurrent intertwined mixed methods design based on document analysis. The program's active citizenship dimensions (political participation, social responsibility, and moral responsibility) were examined using quantitative and qualitative content analysis techniques, systematically demonstrating how these dimensions are structured within the program. The findings indicate that the curriculum structures active citizenship through a holistic approach, shifting its primary focus to the Moral Responsibility and Social Responsibility dimensions. A substantial majority of the learning outcomes were categorized under Moral Responsibility, and the core competency codes of Patriotism and Responsible Decision-Making were identified as the most dominant elements. These results suggest that the curriculum primarily positions active citizenship as a national and ethical duty. To achieve this, the program ensures a spiral progression of learning outcomes from Grade 4 to Grade 7 and proposes Reflective Inquiry strategies such as Project-Based Learning and Debate to support the capacity for action. However, the Political Participation dimension remained the least frequent among all dimensions, and the Citizenship Literacy competency was comparatively sparse, indicating a move away from institutional politics and the development of critical political consciousness. In conclusion, the TYMM curriculum possesses a theoretically strong potential for cultivating active citizenship, though realizing this potential in practice requires strengthening teachers' pedagogical competence in active learning methods.

Keywords: Active citizenship, social studies curriculum, education model, civic participation, social responsibility.

Extended Summary

Introduction

Influenced by John Dewey's progressive philosophy, the Social Studies course emerged to respond to social transformations such as industrialization, immigration, and the need for civic awareness. As defined by the National Council for Social Studies (NCSS), it has established its core mission as fostering active and informed citizens. While contemporary democracies view active citizenship—which is not limited to voting but also requires taking political, civic, and social responsibility—as a fundamental requirement (Dahl, 2015), in the Turkish context, this duty was made a legal obligation by the National Education Fundamental Law (Law No. 1739). The Law's objectives (free thinking, a sense of responsibility) directly define the fundamental components of active citizenship, demonstrating that the Social Studies Curriculum undertakes the mission of transforming the Law's obligation into concrete achievements by shifting from a passive approach to a paradigm of action-based active citizenship. The Turkish education system has embodied this paradigm shift with the Turkey Century Maarif Model (TYMM) Social Studies Curriculum (2024), placing students at the center of participation processes based on critical thinking, deliberation, and action. Active citizenship, which is addressed in international literature as a multidimensional construct encompassing knowledge, skills, and values, is examined in this study in three main dimensions: Political Participation, Social Responsibility, and Moral Responsibility, in line with the content of the program. The primary objective of this research is to examine the TYMM Social Studies Curriculum's approach to acquiring active citizenship competence in the context of its conceptual framework, quantitative distribution, developmental trajectory, and pedagogical strategies. To this end, the following subproblem questions will be addressed:

1. What are the fundamental concepts, literacies, and skills associated with active citizenship in the TYMM Social Studies Curriculum?
2. How much emphasis is placed on the political participation, social responsibility, and moral responsibility dimensions of active citizenship across grade levels (4-7), and how do these dimensions develop?
3. What pedagogical strategies do components within the program, such as the E-D-E Framework and SDB, support active citizenship activities?
4. How is the program's potential to achieve its active citizenship goal assessed in light of the structural and pedagogical analyses?

Methods

This study was designed with a concurrent, nested, mixed-methods design based on document analysis to examine the active citizenship competency in the Turkey Century Maarif Model (TYMM) Social Studies Curriculum (2024) from a holistic perspective (Johnson et al., 2007; Yıldırım & Şimşek, 2013). The data sources for the study consisted of the TYMM Common Text (2024a) and the Social Studies Curriculum for 4th to 7th grades (2024b). The analysis process was conducted in four main stages using content analysis (Büyüköztürk et al., 2018) to analyze the data obtained to address the problems and sub-problems. In the first stage, operational definitions of the three core active citizenship dimensions: Political Participation, Social Responsibility, and Moral Responsibility were established. In the second stage, the distribution of these dimensions across outcomes was calculated quantitatively using the Distribution Based on Outcomes and the Frequency Based on Learning Areas. The final phase explored the spiral development of learning outcomes across grade levels through qualitative description. Furthermore, the pedagogical recommendations in the Learning-Teaching Experiences section of the program were examined within the framework of Action-Value-Disposition (E-D-E) and grouped thematically under four main strategies: Experiencing, Inquiry, Project-Focused, and Digital Integration. This mixed-method design enhanced the academic robustness of the study by providing an in-depth interpretation of both the structural and pedagogical aspects of the program.

Results

In this section, the findings obtained from the analyses are presented to demonstrate how the Social Studies Curriculum structures active citizenship competence and what its developmental trajectory is. The findings are discussed sequentially under the headings of conceptual framework, quantitative distribution of dimensions, developmental trajectory of outcomes, and pedagogical approaches.

The first sub-problem examined the conceptual framework through which the program shapes active citizenship competence. The analysis determined that the program holistically structures active citizenship competence through four main components: Cognitive Framework, Instrumental Competencies (Civic Literacy), Action Capacity (Social Participation), and Moral Compass (Values and Social-Emotional Skills). Social-emotional skills, in particular, are prominent in the program; for example, skills such as "Responsible Decision Making" and "Social Awareness" are emphasized as elements that strengthen the ethical foundation of active citizenship actions.

The second subproblem focused on how the dimensions of active citizenship were distributed across the learning outcomes. According to the frequency analysis, the Moral Responsibility dimension was cited highest (38.7%), while Social Responsibility (22.6%) and Political Participation (12.9%) were cited lower, respectively. Moral Responsibility encompasses learning outcomes focused on ethical and conscientious responsibilities, while Social Responsibility emphasizes social participation and interaction with the environment. The Political Participation dimension, on the other hand, focused on the transfer of more fundamental knowledge. Furthermore, a frequency analysis conducted across learning domains revealed that Patriotism and Responsible Decision Making were the most frequently cited value/skill codes.

The third subproblem examined how the dimensions of active citizenship developed and increased in complexity across grade levels. Political Participation begins with simple participation actions in the school environment and progresses to more complex institutional analyses. Social Responsibility begins with individual product creation and then addresses issues of social justice. Moral Responsibility begins with individual adherence to ethical rules and then progresses to an in-depth analysis of moral values within a social context.

The third subproblem also examined the pedagogical strategies proposed by the program to support active citizenship actions. Based on the Reflective Inquiry approach, the program aims to encourage students to question knowledge and translate it into action. The program utilizes four main strategies: Experiencing, Inquiry, Project-Oriented, and Digital Integration. These strategies recommend techniques such as drama, moral dilemma, and project-based learning to help students internalize values.

Finally, the potential of the program's overall design to achieve the goal of active citizenship was evaluated. The holistic evaluation revealed that the program has a strong action-oriented design and has the potential to teach the ethical and rational social actions required for active citizenship. It was determined that the program, by prioritizing political participation, primarily prepares citizens for ethical responsibility and social action.

Discussion and Conclusion

This study demonstrates that the Turkish National Education Council (TYMM) Social Studies Curriculum in Turkey addresses the goal of active citizenship with a multidimensional approach. The frequency analyses of learning outcomes and values/skills indicate that the program bases its understanding of active citizenship on two fundamental components: Moral/National Responsibility and Critical/Cognitive Inquiry. While the concepts of moral responsibility and national responsibility are highlighted by patriotism and responsible decision-making skills, other values within the program are expanded upon by social and environmental responsibility. This supports a modern understanding of citizenship that strengthens volunteerism and social structure (Beck, 2000; Turner, 2001).

In terms of critical inquiry and cognitive depth, the program conceives of active citizenship not only as a moral responsibility but also as a rational act. Elements such as inquiry and analysis skills and civic literacy support the process of taking action. It is concluded that the program, in line with contemporary understandings of citizenship, encompasses not only national but also critical and global dimensions (Çelik, 2019).

Political participation, however, occupies a relatively low place in the program, with themes such as civic literacy and social responsibility taking center stage. The program aims to treat rights and

responsibilities not as duties, but as skills for negotiation and action. Furthermore, the program's structure offers a spiral development from 4th to 7th grade, encouraging young people to gravitate toward forms of civic participation rather than traditional politics (Loader, 2007).

In conclusion, the TYMM Social Studies Curriculum provides all the necessary theoretical components for active citizenship. However, for this theoretical success to be realized in the classroom, teachers must possess high pedagogical competencies (Kuş & Aksu, 2017). The program's theoretical depth, if not supported by concrete practice, may remain merely theoretical goodwill in the classroom. Therefore, improvements in areas such as textbooks and teacher training are crucial.

Recommendations

To ensure that the cognitive and operational skills required by the curriculum are embodied and practiced in the classroom, program guides should provide more detailed and action-oriented methodological guidance.

Regular in-service training programs should be organized for teachers to enhance their social justice and critical thinking competencies.

Moral responsibility skills should be integrated with out-of-school activities to enable students to put their knowledge into practice.

Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi
Dergisi

The Journal of International Social
Studies Education

(Uluslararası Hakemli Dergi/International Peer-Reviewed
Journal)

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tissejournal>

ISSN: 2757-5748

<http://www.sosbilder.org>

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Aktif Vatandaşlık: Boyutlar, Stratejiler ve Kademeli Gelişim

Özet

Bu çalışma, Millî Eğitim Bakanlığı'nın Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) kapsamında yenilenen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın (2024), öğrencilere aktif vatandaşlık yeterliliğini kazandırma yaklaşımını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak üzere, araştırma doküman analizi esasına dayalı bir eş zamanlı iç içe geçmiş karma yöntem deseni kullanılarak tasarlanmıştır. Programın aktif vatandaşlık boyutlarını (siyasi katılım, sosyal sorumluluk ve ahlaki sorumluluk) nicel ve nitel içerik analizi teknikleriyle inceleyerek, bu boyutların programda nasıl yapılandırıldığı sistematik olarak ortaya konmuştur. Niceliksel bulgular, programın Ahlaki Sorumluluk boyutuna yüksek düzeyde yerverdiğini ve özellikle temel değerler arasında yer alan vatanseverlik ve sorumlu karar verme değerlerine yoğun bir yer ayrılması, etik temelin güçlü tutulduğunu göstermiştir. Nitel bulgular, vatandaşlık okuryazarlığı gibi yenilikçi bileşenler ve eylem-değer-eğilim (E-D-E) çerçevesi aracılığıyla pasif vatandaşlık yaklaşımından net bir şekilde uzaklaşıldığını kanıtlamaktadır. Programda yer alan beceriler 4. sınıftan 7. sınıfa kadar kademeli olarak sivil eyleme dönüştürme, müzakere ve sosyal adalet/küresel sorumluluk odaklarına doğru ilerlettiği tespit edilmiştir. Bu gelişimsel kurgu, aktif vatandaşlık kavramını geleneksel siyasetin ötesine taşıyan çağdaş bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Sonuç bölümünde, programın güçlü teorik altyapısının sürdürülebilirliği için öğretmen yeterliliği ve uygulamaya yönelik kritik pedagojik desteğin önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aktif Vatandaşlık, sosyal bilgiler öğretim programı, maarif modeli, sivil katılım, sosyal sorumluluk.

Giriş

Sosyal bilgiler dersi, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda meydana gelen büyük dönüşümlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Göç, şehirleşme, sanayileşme, asayiş sorunları, ırkçılık ve yurttaşlık bilinci gibi toplumsal acil meselelerin çözülmesi gerekliliği, aynı zamanda ulusal toplum anlayışının güçlendirilmesi ihtiyacı, bu dersin temel gerekçelerini oluşturmuştur (Kaymakçı & Ata, 2012). İlerlemeci felsefi akımın önde gelen isimlerinden John Dewey'in düşüncelerinden kapsamlı bir şekilde etkilenecek şekillenen sosyal bilgiler, demokratik bir toplum için vatandaşlık eğitimini esas almış ve bireylerin bu doğrultuda eğitilmesini sağlamak amacıyla etkin bir rol üstlenmiştir. Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi [NCSS] (1994), sosyal bilgilerin amacını, küreselleşen dünyada, kültürel farklılıkları barındıran demokratik bir toplumda, gençlerin kamu yararına dayalı,

mantıklı kararlar verebilme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olma şeklinde tanımlayarak, bu disiplinin temel misyonunu aktif ve bilinçli vatandaş yetiştirme olarak ifade etmiştir.

Aktif vatandaşlık, günümüz demokrasilerinde temel bir gereklilik teşkil eden vazgeçilemez bir kavramdır. Bu yaklaşım, yalnızca oy verme eylemiyle sınırlı kalmayıp, bireylerin siyaset ve yönetim sistemleriyle etkileşim kurmasını, yerel düzeyde değişim için sorumluluk almasını zorunlu kılmaktadır (Dahl, 2015). Pasif vatandaşlık statüsünün ötesine geçen bu katılım (Hoskins vd., 2008), gönüllülük, sivil inisiyatifler, kamuoyu tartışmalarına katılım, hak arama ve sorumluluk alma gibi geniş bir yelpazedeki faaliyetleri kapsamaktadır.

Demokrasinin önemi, yalnızca kurallarda değil, aynı zamanda vatandaşların kendilerine sunulan bu imkânlardan ne kadar yararlanabildiği ile de yakından ilişkilidir (Şen, 2004, s. 217). Ancak, küreselleşme, göç hareketleri ve özellikle gençlerin siyasete karşı ilgisizliği (Osler & Starkey, 2006) gibi küresel faktörler, eğitim sistemlerini “yalnızca bilgi yüklü birey değil, toplumsal beceri ve değerlere sahip katılımcı vatandaşlar yetiştirme” göreviyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu bağlamda, demokratik toplumlarda eğitim, sadece bir bilgi aktarımı sürecinin ötesinde, bireylerin demokratik değerleri içselleştirdiği ve toplumsal katılım için gerekli olan becerileri edindiği bir sosyalleşme süreci olarak kabul edilmektedir (Cevizci, 2012; Dewey, 1916).

Türkiye’de aktif ve sorumlu vatandaş yetiştirme görevi, yalnızca pedagojik bir tercih olmanın çok ötesindedir; bu, Millî Eğitim Temel Kanunu (1739 sayılı) ile ulusal bir ideal ve yasal bir zorunluluk olarak güvence altına alınmıştır. Kanun’un 2. maddesi, Millî Eğitimin temel amacı olarak öğrencilerin sadece bilgi kazanmasını değil, aynı zamanda ‘topluma karşı sorumluluk duyan’, ‘hür ve bilimsel düşünme yeteneğine sahip’ ve ‘yapıcı, yaratıcı ve verimli’ bireyler olarak yetişmesini kesin olarak emretmektedir (MEB, 1973).

Modern demokrasilerin gerektirdiği aktif vatandaşlık kavramının ana unsurları olan eleştirel düşünme, sorumluluk ve katılım, bu kanuni zorunlulukla doğrudan tanımlanmaktadır. Söz konusu üst düzey yasal çerçeve, Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından daha önce uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının da genel hedefleri olarak benimsenmiştir (Ersoy, 2016). Bu durum, programın pasif iyi vatandaş yaklaşımından eyleme dayalı aktif vatandaşlık paradigmasına geçişini sağlayan en temel felsefi dayanağı oluşturur. Sonuç olarak Program, Kanun’un belirlediği bu yasal yükümlülüğü, sınıf düzeyinde somut ve ölçülebilir kazanımlara dönüştürme misyonunu taşımaktadır.

Türk eğitim sistemi, bu vizyonla uyumlu olarak, eleştirel düşünen, problem çözen, karar veren ve sorumluluk sahibi “bilge nesiller” yetiştirmeyi amaçlar; bireyleri pasif bir uyum sağlayıcısı olmaktan çıkararak, etkin bir medeniyet kurucusu ve geliştiricisi rolüne hazırlamayı ilke edinmektedir. Bu vizyon, özellikle Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) kapsamında hazırlanan 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda somutlaşmıştır. Program, klasik devletin ihtiyaç duyduğu pasif vatandaş yaklaşımından belirgin bir şekilde uzaklaşarak, yeni dünya düzeninin yapısına uygun aktif vatandaşlık eğitimine doğru yeni bir felsefi zemine geçiş sergilemiştir. Programın özel amaçları; öğrencilerin haklarını bilen, sorumluluklarını yerine getiren ve millî bilince sahip etkin vatandaşlar olarak yetişmelerini hedeflemekte; akliselim, kalbiselim ve zevkiselim gibi temel kavramları merkezine alarak bireyin toplumla ve evrenle dengeli bir ilişki kurmasını gözetmektedir (MEB, 2024a).

Uluslararası literatürde aktif vatandaşlık, genellikle bilgi, beceri ve değerler olmak üzere çok boyutlu bir yapıda ele alınmaktadır (Tutkun, 2013). Hoskins ve Mascherini'nin (2009) detaylandığı bu yapı, sadece geleneksel siyasi faaliyetleri değil, aynı zamanda sivil toplumda yapılan gönüllü çalışmalar ve bireysel inisiyatifleri de kapsar (Kartal, 2013). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) programı ve aktif vatandaşlık kavramının çok yönlü yapısı göz önünde bulundurularak, bu çalışmada aktif vatandaşlık üç ana boyut altında incelenmiştir. Bunlar, temsili demokrasiye katılımı ifade eden siyasi katılım, sivil toplum faaliyetlerine katılmayı ve gönüllü çalışmaları içeren sosyal sorumluluk ve demokratik değerlerin içselleştirilmesi, etik ilkelerin benimsenmesi ve milli sorumluluk bilincinin oluşturulmasıyla ilgili ahlaki sorumluluktur.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) çerçevesinde yeniden şekillendirilen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Türkiye'deki vatandaşlık eğitimindeki pedagojik anlayışı dönüştürme potansiyeli bakımından önemli bir odak noktası oluşturmaktadır. Geleneksel vatandaşlık eğitimi devlete karşı görevlerin pasif bir şekilde aktarılmasına dayanırken, yeni program öğrenciyi eleştirel düşünme, müzakere ve eyleme dayalı katılım süreçlerinin merkezine almaktadır (Çelik, 2019; Hoskins ve Mascherini, 2009). Yeni programın, aktif vatandaşlık için gerekli bilgi, beceri, tutum ve değerleri uluslararası standartlarla uyumlu bir şekilde nasıl ele aldığı ve öngörülen aktif vatandaşlık profilini kazandırma potansiyeli açısından incelenmesi kritik bir önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nı, aktif vatandaşlık yeterliliğinin yapılandırılması bağlamında ayrıntılı olarak incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, çalışmanın problem cümlesi şu şekildedir:

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın aktif vatandaşlık yeterliliğini kazandırma yaklaşımı, hangi kavramsal, gelişimsel ve pedagojik stratejiler üzerine inşa edilmiştir?

Bu problem cümlesinden hareketle, çalışmada cevabı aranacak alt problemler şunlardır:

1. TYMM Sosyal Bilgiler Programı'nda aktif vatandaşlıkla ilişkilendirilen temel kavramlar, okuryazarlıklar ve beceriler nelerdir?
2. Aktif vatandaşlığın siyasi katılım, sosyal sorumluluk ve ahlaki sorumluluk boyutlarına sınıf düzeylerinde (4-7) ne düzeyde yer verilmekte ve bu boyutlar nasıl gelişim göstermektedir?
3. Programdaki E-D-E Çerçevesi ve SDB gibi programlar arası bileşenler, aktif vatandaşlık eylemlerini hangi pedagojik stratejiler üzerinden desteklemektedir?
4. Programın aktif vatandaşlık hedefine ulaşma potansiyeli, gerçekleştirilen bu yapısal ve pedagojik analizler ışığında nasıl değerlendirilmektedir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) kapsamında yeniden düzenlenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2024) dokümanındaki aktif vatandaşlık yeterliliğinin kavramsal çerçevesini, boyutlarının kazanımlara dağılımını ve pedagojik stratejilerini ortaya koymaktır.

Bu amaca ulaşmak üzere, araştırma doküman analizi esasına dayalı bir eş zamanlı iç içe geçmiş karma yöntem deseni (nicel ve nitel içerik analizi) kullanılarak tasarlanmıştır (Johnson vd., 2007;

Yıldırım & Şimşek, 2013). Söz konusu desenin seçilmesinin temel gerekçesi, programın aktif vatandaşlık yeterliliğini sadece sayısal verilerle değil aynı zamanda pedagojik bir açıdan da derinlemesine değerlendirme gerekliliğidir. Nicel analiz, programın yapısal verilerini ortaya koyarken, nitel analiz ise pedagojik stratejilerin nasıl işlediğini ve öğrencilerin bu stratejilerle nasıl bir gelişim sergileyeceğini daha kapsamlı bir şekilde incelemeyi mümkün kılar. Bu sayede çalışmanın hem betimleyici hem de içsel doğruluğu sağlanır.

Veri Kaynakları

Çalışmanın veri kaynaklarını, Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) resmî internet sitesinden ulaşılan ve araştırmanın kapsamını oluşturan iki temel doküman teşkil etmiştir: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni (2024a) ve incelenen 4, 5, 6 ve 7 sınıfları kapsayan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programıdır (2024b). Bu dokümanlar, aktif vatandaşlık yeterliliği ile ilgili temel verileri sağlayarak araştırmanın temel analizine imkân tanımaktadır.

Verilerin Analizi

Elde edilen dokümanlar, belirlenen problem ve alt problemlere cevap verecek şekilde içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir (Altheide, 1996; Büyüköztürk vd., 2018). Analiz süreci, mantıksal bir bütünlük içinde dört ana aşamada gerçekleştirilmiştir:

İlk aşamada, çalışmanın temelini oluşturmak üzere kavramsal çerçeve belirlenmiştir. Bu kapsamda, programın içerdiği temel vatandaşlık kavramları, üst düzey beceriler ve Sosyal-Duygusal Beceriler (SDB) tematik olarak incelenmiştir. Bu analiz, ilgili literatür ve TYMM Ortak Metni'ndeki yetkinlik alanlarının incelenmesiyle Aktif Vatandaşlık Yeterliliği'nin temel bileşenlerinin ve sınırlarının net bir şekilde çizilmesini sağlamıştır. Bu inceleme sonucunda, aktif vatandaşlık kavramı üç temel boyutta ele alınmıştır. Bu boyutlardan Siyasi Katılım, temsili demokrasi mekanizmalarına iştirak ile ilgili kazanımları, Sosyal Sorumluluk, sivil toplum faaliyetlerine katılım ve gönüllülük esasına dayalı inisiyatifleri ve Ahlaki Sorumluluk ise demokratik değerlerin içselleştirilmesi ve etik ilkeleri ifade etmektedir.

İkinci aşama olarak, niceliksel frekans analizine geçilmiştir. Aktif vatandaşlığı oluşturan üç temel boyut olan Siyasi Katılım, Sosyal Sorumluluk ve Ahlaki Sorumluluk'un 4. sınıftan 7. sınıfa kadar tüm kazanımlara dağılım frekansları hesaplanmıştır. Bu niceliksel hesaplama, programın yapısını detaylı incelemek amacıyla, Kazanım bazlı dağılım ve öğrenme alanı bazlı frekans olmak üzere iki ayrı aşamada gerçekleştirilmiştir. Öğrenme alanı bazlı frekans, temel değer ve beceri kodlarının 24 öğrenme alanı bloğu içindeki görünme sıklığını göstermektedir.

Son aşamada ise aktif vatandaşlık boyutlarının sınıf düzeylerindeki gelişim seyri ve artan karmaşıklığı, kazanımların alt düzeylerden üst düzey temalara doğru nasıl bir sarmal yapı sergilediği, karşılaştırmalı ve tematik analiz ile incelenmiştir. Ayrıca programın Öğrenme-Öğretme Yaşantıları kısmındaki pedagojik öneriler, aktif vatandaşlık eylemlerini destekleyip desteklemediği yönünden Eylem-Değer-Eğilim (E-D-E) çerçevesinde tümevarımsal bir yaklaşımla incelenerek tematik olarak Deneyimleme, Sorgulama, Proje Odaklılık ve Dijital Entegrasyon şeklinde dört ana strateji altında toplanmıştır.

Araştırmanın Etik İzinleri

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerin hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzin Bilgileri:

Bu çalışma, mevcut araştırmada kullanılan verilerin (resmî belgeler ve kurumların/Millî Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) web sayfaları gibi) kamuya açık nitelikte olması ve ikincil kaynaklardan derlenmesi nedeniyle etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Bulgular

Bu bölümde, gerçekleştirilen analizler sonucunda elde edilen bulgular, çalışmanın alt problemlerine cevap vermek ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın aktif vatandaşlık yeterliliğini nasıl yapılandığına ortaya koymak amacıyla sunulmuştur. Bulgular, araştırmanın alt problemlerine uygun olarak; kavramsal çerçeve, boyutların nicel dağılımı, kazanımların gelişim seyri ve pedagojik yaklaşımlar başlıkları altında sırasıyla ele alınmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi, “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, aktif vatandaşlık yeterliliğini hangi kavramsal çerçeve üzerinden şekillendirmiştir?” sorusuna yanıt bulmayı amaçlamıştır. Yapılan analizde, elde edilen bulgular, TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın aktif vatandaşlık yeterliliğini bütüncül bir yaklaşımla yapılandığını ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, dört ana bileşen üzerinden şekillendirilmiştir: Bilişsel Çerçeve, Araçsal Yeterlilikler (Vatandaşlık Okuryazarlığı-OB6), Eylemsel Kapasite (Sosyal Katılım) ve Ahlaki Pusula (Değerler ve SDB’ler). Programda, sosyal-duygusal beceriler (SDB) büyük bir öneme sahiptir; özellikle Sorumlu Karar Verme (SDB3.3) ve Sosyal Farkındalık (SDB2.3) gibi beceriler, aktif vatandaşlık eylemlerinin duyuşsal ve etik altyapısını güçlendiren merkezi öğeler olarak vurgulanmaktadır. Bu yapı, programın, aktif vatandaşlık yeterliliğini hem bilişsel hem de duyuşsal açılardan bütünsel bir biçimde geliştirmeyi amaçladığını göstermektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi, “TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’ndaki aktif vatandaşlık boyutları (Siyasi Katılım, Sosyal Sorumluluk, Ahlaki Sorumluluk) kazanımlar arasında nicel olarak nasıl dağılmıştır? Sorusuna yanıt bulmayı amaçlamıştır. Bu analiz ile programın aktif vatandaşlık boyutları frekans ve yüzde dağılımları, tüm sınıf düzeylerindeki belirlenen üç temel boyuta göre kazanım bazlı dağılım ve öğrenme alanı bazlı frekans olmak üzere Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda aktif vatandaşlık boyutlarının kazanımlara dağılımı

Sınıf Düzeyi	Siyasi Katılım		Sosyal Sorumluluk		Ahlaki Sorumluluk		Toplam Kazanım
	f	%	f	%	f	%	f
4. Sınıf	2	11.1	5	27.8	6	33.3	18
5. Sınıf	2	10.5	4	21.1	7	36.8	19
6. Sınıf	3	16.7	4	22.2	9	50.0	18
7. Sınıf	1	14.3	2	28.6	3	42.8	7
Genel	8	12.9	15	22.6	25	38.7	66

Not: Toplam kazanım sayısı 66’dır. Kazanımlar birden fazla boyuta kodlanabildiği için genel toplam %100’ü aşabilir.

Tablo 1 incelendiğinde, programın aktif vatandaşlık boyutlarına odaklanmasında belirgin bir farklılaşma gözlemlenmiştir. Kazanım bazlı frekans analizinde, programın genel olarak en yüksek oranın Ahlaki Sorumluluk (Genel %38.7) boyutunda olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, programın etik ve vicdani sorumlulukları merkeze aldığını göstermektedir. Ahlaki Sorumluluğa yönelik bu odaklanmaya örnek olarak, “*Toplumsal hayatta adil ve vicdanlı olmanın önemini fark eder*” (SB.5.1.1) gibi doğrudan etik değerlere odaklanan kazanımlar öne çıkmaktadır. İkinci sırada yer alan Sosyal Sorumluluk boyutu (%22.6), bireyin çevresiyle etkileşimini ve sorunlara çözüm üretme kapasitesini vurgular. Bu boyut, “*Çevresindeki bir sorunun çözümüne yönelik gönüllü çalışmalar yapar*” (SB.6.3.3) gibi eylemsel ve toplumsal katılımı somutlaştıran kazanımlarla temsil edilmektedir. Öte yandan, Siyasi Katılım boyutu (%12.9) ise tüm boyutlar arasında en düşük oranda kalmıştır ve genellikle “*Ülkemizin yönetim yapısını açıklar*” (SB.7.4.1) gibi temel bilgi aktarımına yönelik kazanımlarla sınırlıdır.

Kazanım bazlı nicel dağılım analizini tamamlayıcı olarak, programın aktif vatandaşlık odağını daha net görmek amacıyla temel değer ve beceri kodlarının öğrenme alanları (ÖA) bazındaki frekansları incelenmiştir. Bu analiz sonuçları, programın ana odağını belirleyen temel yeterlilikleri ve bunlara en çok atıf yapılan öğrenme alanlarını göstermek üzere Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda temel değer ve beceri kodlarının öğrenme alanlarına dağılımı

Kod (Değer/Beceri)	Aktif Vatandaşlık Boyutu	f	%	Öğrenme Alanları (ÖA)
D19 Vatanseverlik	Millî Katılım / Değer	13	54	4. Sınıf 2. ÖA, 6. Sınıf 2. ÖA, 7. Sınıf 4. ÖA
SDB3.3 Sorumlu Karar Verme	Ahlaki Sorumluluk (Eylem)	12	50	4. ÖA, 5. ÖA, 6. ÖA, 7. ÖA
D16 Sorumluluk	Ahlaki / Sosyal Sorumluluk	10	42	4. Sınıf 1. ÖA, 5. Sınıf 4. ÖA, 6. Sınıf 4. ÖA
SBAB5 Sosyal Katılım Becerisi	Eylem / Sosyal Katılım	5	21	4. Sınıf 1. ÖA, 5. Sınıf 2. ÖA, 7. Sınıf 1. ÖA
OB6 Vatandaşlık Okuryazarlığı	Siyasi/Hukuki Bilgi & Eylem	4	17	4. Sınıf 4. ÖA, 5. Sınıf 4. ÖA, 6. Sınıf 4. ÖA, 7. Sınıf 4. ÖA

Tablo 2’de sunulan temel değer ve beceri kodlarının frekansları, programın aktif vatandaşlık odağını daha detaylı bir biçimde teyit etmektedir. Öğrenme alanlarının yarısından fazlasında (%54), *D19 Vatanseverlik* koduna atıf yapılması, programın aktif vatandaşlık yapısını millî ve duygusal bağlılık ekseninde güçlü bir şekilde konumlandığını göstermektedir. Bu millî odağın hemen ardından, öğrenme alanlarının yarısında (%50) yer alan *SDB3.3 Sorumlu Karar Verme* becerisi gelmektedir. Bu bulgu, aktif vatandaşlık için sadece bilgi ve değer değil, aynı zamanda etik temelli rasyonel bir eylem kapasitesinin (Ahlaki Sorumluluk) de merkezî kılındığını pekiştirmektedir. Programın ana odağını temsil eden temel değer/beceri kodları incelendiğinde ise, Vatanseverlik odağına dair, “*Millî birlik ve beraberlik ruhunu geliştiren uygulamalara katılmaya istekli olur*” (SB.4.3.2) kazanımı; etik ve duyuşsal altyapıyı destekleyen Sorumlu Karar Verme odağına dair ise “*Sosyal hayatta karşılaştığı ikilemlerde sorumluluk alarak doğru kararlar verir*” (SB.7.1.3) kazanımı öne çıkmaktadır. Öte yandan, programın temel beceri kodları incelendiğinde, SBAB5 Sosyal Katılım Becerisi’nin sadece %21 oranında kalması, Siyasi Katılım boyutu bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bu analiz, programın millî bilinç, etik

sorumluluk ve sosyal eylem üçlüsü etrafında yoğunlaştığını, geleneksel siyasi ve hukuki katılımı ise ikincil planda tuttuğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmanın üçüncü alt problemi, “Aktif Vatandaşlık Boyutlarının Kademeli Gelişimi nasıl bir seyir izlemektedir?” sorusuna yanıt bulmayı amaçlamıştır. Bu kapsamda, aktif vatandaşlık becerilerinin 4. sınıftan 7. sınıfa doğru nasıl bir sarmal biçimde ve artan bir karmaşıklıkta işlendiği, nitel içerik analizi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, kazanımların kademeli gelişimini her bir aktif vatandaşlık boyutu üzerinden göstermektedir:

Siyasi Katılım: Gelişim seyri, okul ortamında basit katılım eylemleriyle başlar. Örneğin, “Okul ve yakın çevresindeki yönetim süreçlerine katılır” (SB.4.4.1) kazanımıyla başlayan süreç, “Hak ve sorumlulukların oluşum sürecini sorgular” (SB.5.4.1) ve “Yönetimin karar alma mekanizmalarını analiz eder” (SB.6.4.1) şeklindeki artan karmaşıklıkla kurumsal süreç analizine doğru ilerlemektedir.

Sosyal Sorumluluk: Kazanımlar, somut ve acil durumlara yönelik bireysel ürün oluşturma ile başlar (SB.4.2.1). Bu beceri, “Çevre sorunlarına çözüm üretebilecek organize etkinlikler düzenler” (SB.5.2.1) kazanımıyla sistematik eyleme dönüşür ve 7. sınıfta yapısal eşitlik konularında fikir üretmeye (SB.7.1.2) doğru yükselerek toplumsal adalet temasını kazanır.

Ahlaki Sorumluluk: Bu boyut, bireysel saygı ve temel etik kurallara uyum (Örn: SB.4.1.1) ile başlar. Ardından, “Sosyal ilişkilerinde etik ve hukuki değerlerin gerekliliğini tartışır” (SB.5.1.1) kazanımıyla hukuki değerlerin sorgulanmasına geçer ve “Ulusal kimlik ile iletişim etiğini analiz eder” (SB.7.1.1) şeklinde derinleşerek, ahlaki pusulanın karmaşık sosyal bağlamlarda uygulanmasını hedefler.

Üçüncü alt problem ile ilgili analiz sonuçlarının ikinci kısmı, Aktif vatandaşlık hedeflerine ulaşmak amacıyla programda önerilen pedagojik stratejiler ve uygulama teknikleri incelenmiştir. TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın, aktif vatandaşlık eylemlerini desteklemek için Yansıtıcı Araştırma Olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımını temel aldığı görülmüştür. Bu yaklaşım kapsamında program, öğrencilerin bilgiyi sorgulamasını ve eyleme dönüştürmesini sağlayan Deneyimleme, Sorgulama, Proje Odaklılık ve Dijital Entegrasyon olmak üzere dört ana strateji kullanmaktadır. Bu stratejilerin uygulanmasında Ahlaki İkilem, Değer Analizi, Münazara ve Proje Temelli Öğrenme gibi tekniklerin sıklıkla önerildiği belirlenmiştir. Program, bu ana stratejileri spesifik değer ve kazanımlarla ilişkilendirerek yapılandırmıştır. Özellikle Deneyimleme ve İçselleştirme (E-D-E Çerçevesi) stratejisi, Adalet (D1) ve Sorumluluk (D16) gibi değerlerin öğretiminde Drama/Canlandırma ve Ahlaki İkilem çalışmalarını önermektedir. Empati (E2.1) ve Sorumluluk (D16.2) gibi eğilim ve değerlerin ise okul dışı ortamlarda fiilen deneyimleme yoluyla içselleştirilmesine odaklanıldığı tespit edilmiştir. Sorgulama ve Eleştirel Düşünme stratejisi, öğrencilerin fikirleri gerekçelendirme becerilerini hedeflemektedir; örneğin, “Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme (SB.6.1.3)” kazanımında Münazara ve Köşelenme teknikleri kullanılarak eleştirel sorgulamanın desteklendiği belirlenmiştir. Son olarak, Ürün Odaklı Projeler stratejisi, “Afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlikleri düzenleyebilme” (SB.5.2.3) kazanımında somutlaşan sosyal sorumluluk projeleri hazırlanması yoluyla teorik bilginin somut eyleme dönüştürülmesini sağlamaktadır.

Araştırmanın dördüncü ve son alt problemi, “TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, bütüncül olarak aktif vatandaşlık hedefine ulaşma potansiyeli taşımakta mıdır?” sorusuna yanıt bulmayı amaçlamıştır. Bu analiz, önceki üç alt problemde elde edilen kavramsal yapı, nicel dağılım ve

gelişim/stratejiler bulgularını bir araya getirerek, programın genel tasarımının aktif vatandaşlık yeterliliğini ne ölçüde gerçekleştirebileceğine dair kapsamlı bir değerlendirme yapmayı hedeflemiştir.

Yapılan kapsamlı değerlendirme sonucunda, programın aktif vatandaşlık hedefine ulaşma potansiyelinin güçlü ve eylem odaklı bir tasarım üzerine kurulduğu tespit edilmiştir. Programın temelini oluşturan E-D-E (Erdem-Değer-Eylem) Çerçevesi, değerleri ve Sosyal-Duygusal Becerileri (SDB) doğrudan eyleme dönüştürmeyi amaçlayarak pasif bilgi aktarımından kaçınmaktadır. Bu potansiyelin güçlü bir göstergesi, siyasi katılım düşük kalsa da SDB3.3 Sorumlu Karar Verme kodunun Öğrenme Alanları bazında %50 frekansla programın ana bileşenlerinden biri olmasıdır. Bu bulgu, programın, aktif vatandaşlık için gereken problem çözme ve müzakere becerileri hedeflerine yönelik önemli bir katkı sağlayacağını göstermektedir. Dolayısıyla program, geleneksel siyasi katılımı önceliklendirmese bile, vatandaşları etik ve rasyonel sosyal eylemlere hazırlama potansiyelini taşımaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma, TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın, aktif vatandaşlık hedefini çok boyutlu, eleştirel ve eylem odaklı bir modelle ele aldığını göstermektedir. Kazanım bazlı analiz ve temel değer/beceri frekans analizimiz, programın aktif vatandaşlık kavramını Ahlakî/Millî Sorumluluk ve Eleştirel/Bilişsel Sorgulama olmak üzere iki temel bileşen üzerine inşa ettiğini ortaya koymaktadır.

Ahlakî/Etik Temellendirme ve Millî Sorumluluk ile ilgili bulgular; vatanseverlik değeri ve sorumlu karar verme becerisi en baskın unsurlar olmasının yanı sıra, tüm kazanımların büyük bir bölümünün ahlakî sorumluluk boyutunda toplandığını teyit etmiştir. Bu durum, aktif vatandaşlığın TYMM'de öncelikli olarak millî ve etik bir ödev olarak konumlandırıldığını göstermektedir. Programdaki adalet, duyarlılık ve yardımseverlik gibi diğer değerlerin sistematik dâhil edilmesi, bu etik zeminin sosyal ve çevresel sorumlulukla genişletildiğini göstermektedir. Bu bulgular, gönüllü eylemlerle toplumsal yapıyı güçlendiren, modern bir toplumsal gönüllülük kavramına uygun bir vatandaşlık anlayışını desteklemektedir (Beck, 2000; Turner, 2001).

Bilişsel Derinlik ve Eleştirel Sorgulama yönünden sosyal bilgiler öğretim programı aktif vatandaşlığı yalnızca ahlakî bir ödev olarak değil, bilişsel derinlik gerektiren rasyonel bir eylem olarak kurguladığı, sorumlu karar verme ilkesinin programın odağında yer almasıyla güçlü bir şekilde kanıtlanmaktadır. "Sorgulama ve Analiz becerileri, nispeten düşük frekanslı sosyal katılım becerisi ve vatandaşlık okuryazarlığı kodlarının bilişsel altyapısını oluşturarak, eyleme geçme sürecini bilişsel derinlikle güçlendirmektedir. Bu yaklaşım, aktif vatandaşlığın sadece ulusal değil, aynı zamanda eleştirel bir boyuta bürünen çağdaş beklentilerle örtüşmektedir (Çelik, 2019).

Sivil ve Siyasi Katılım Dengesi ve Sınırlılık ile ilgili ulaşılan sonuçlarda; siyasi katılım boyutunun genel toplamda en düşük orana sahip olması ve doğrudan siyasi bilgiye işaret eden vatandaşlık okuryazarlığı (OB6) ile ilgili bulgunun görece az kalması, programın odağını kurumsal siyasetten, ahlakî ve sosyal sorumluluk alanına kesin bir biçimde kaydırıldığını göstermektedir. Ancak, sorumlu karar verme değeri altında kamu mallarını koruma (sivil) ile oy kullanma (siyasi) gibi eylemlerin bir araya getirilmesi, programın hak ve sorumlulukları görevler olarak değil; müzakere, eyleme dönüştürme ve eleştirel sorgulama yoluyla kazanılan yetkinlikler olarak ele alma yönünde güçlü bir adım attığını göstermektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın gelişimsel ve pedagojik yapısı yönüyle; programın bileşenleri, 4. sınıfta yerel/sivil katılım ile başlayıp, 7. sınıfta sosyal adalet ve küresel sorumluluk

odaklarına geçerek sarmal bir gelişim sunmaktadır. Bu kurgu, gençlerin geleneksel siyasetten uzaklaşarak sivil katılım biçimlerine yöneldiği yönündeki İyimser Görüşü desteklemektedir (Loader, 2007).

Sonuç olarak, TYMM Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın, aktif vatandaşlar yetiştirme konusunda kuramsal olarak gerekli tüm bileşenleri (kapsam, kademe, pedagoji, bilişsel altyapı) sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Türkiye'de aktif vatandaşlık eğitimini sadece ulusal bir sorumluluk olarak değil, aynı zamanda küresel ve ahlaki bir zorunluluk olarak ele alan, iddialı bir vizyon sunmaktadır. Ancak, bu teorik başarının sahada hayata geçmesi için aşılması gereken kritik engeller bulunmaktadır: Programın merkeze aldığı aktif yöntemler (proje temelli öğrenme, münazara), öğretmenlerin yüksek pedagojik yeterliliğini gerektirir (Kuş & Aksu, 2017). Ayrıca, programın talep ettiği analitik, eylemsel ve duygusal derinlik, ders kitapları ve sınıf içi uygulamalar aracılığıyla somutlaştırılmadığı takdirde, en güçlü teorik kurgu da olsa sınıfta sadece kâğıt üzerindeki iyi niyet olarak kalacaktır.

Öneriler

Ders Kitabı ve Materyal Analizine Yönelme (Metodolojik Öneri): Gelecekteki araştırmalar, bu bulguları temel alarak, programın bilişsel becerilerinin (KB3.3) ve eylemsellik (SBAB5) kodlarının ders kitaplarında ne kadar somut, eyleme dönük ve tartışmalı konu formatında yer bulduğunu içerik analizi yoluyla incelemelidir.

Öğretmen Gelişimi ve Yeterliliğin Güçlendirilmesi (Politika Önerisi): Eğitim politikaları, öğretmenlere sivil katılım, sosyal adalet ve özellikle Eleştirel Düşünme gibi bilişsel becerilerin sınıf içinde nasıl uygulanacağı konusunda müzakere ve çatışma yönetimi becerilerini içeren sürekli hizmet içi eğitimler sunmalıdır.

Değer-Eylem İlişkisinin Somutlaştırılması (Uygulama Önerisi): Programın yüksek frekanslı ahlaki sorumluluk (D19, D16) ve düşük frekanslı eylem (SBAB5) kodları arasındaki boşluğun kapatılması için, okul dışı öğrenme ortamları ve Sosyal Sorumluluk Programları gibi etkinlikler, teorik sorumlulukları somut ve pratik gönüllülük eylemlerine dönüştürecek şekilde zorunlu kılınmalıdır.

Kaynakça

- Altheide, D. (1996). *Qualitative media analysis*. Sage.
- Beck, U. (2000). *The brave new world of work*. Polity Press.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Cevizci, A. (2012). *Eğitim felsefesi*. Say.
- Çelik, H. (2019). *Vatandaşlık eğitimi üzerine*. Kriter.
- Dahl, R. (2015). *Demokrasi üzerine*. Phoenix.
- Dewey, J. (1916). *Demokrasi ve eğitim* (M. S. Otaran, Çev.). Başarı.
- Ersoy, F. A. (2016). Sosyal bilgiler dersi ve vatandaşlık eğitimi. İçinde R. Turan & T. Yıldırım (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri* (ss. 143-163). Anı.
- Hoskins, B., & Mascherini, M. (2009). Measuring active citizenship through the development of a composite indicator. *Journal of Social Indicator Research*, 90(3), 459-488.
- Hoskins, B., D'hombres, B., & Campbell, J. (2008). Does formal education have an impact on active citizenship behaviour? EUR 23399 EN, Joint Research Centre, European Commission. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC45983>
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A. (2007). Toward a definition of mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2), 112-133.
- Kartal, O. Y. (2013). *Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ile aktif vatandaşlık bağlamında toplum yaşamına katılma düzeyleri arasındaki ilişki* (Tez No. 345866) [Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kaymakçı, S., & Ata, B. (2012). Social Studies Teachers' Perceptions about the Nature of Social Studies. *Journal of Social Studies Education Research*, 3(1), 35-64.
- Kuş, Z., & Aksu, A. (2017). Vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin inançları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(8), 18-41.
- Loader, B. D. (2007). Introduction: Young citizens in the digital age: Disaffected or displaced? İçinde B. Loader (Ed.), *Young citizens in the digital age* (ss. 15-32). Routledge.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1973). *Millî Eğitim Temel Kanunu* (Kanun No: 1739). Resmî Gazete.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024a). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni. Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024b). Türkiye yüzyılı maarif modeli sosyal bilgiler dersi öğretim programı (4, 5, 6, ve 7. sınıflar). Ankara.
- National Council for the Social Studies (NCSS). (1994). *National Council for the social studies: Expectations of excellence, National curriculum standards for social studies*. NCSS.
- Osler, A., & Starkey, H. (2006). Education for democratic citizenship: A review of research, policy and practice 1995-2005. *Research Papers in Education*, 24(4), 433-466. <https://doi.org/10.1080/02671520600942438>
- Şen, A. (2004). *Özgürlükle kalkınma*. Ayrıntı.
- Turner, B. S. (2001). The erosion of citizenship. *British Journal of Sociology*, 52(2), 189-210.
- Tutkun, T. (2013). *Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyi ile aktif vatandaşlık bileşenlerinden temsili demokrasiye, protesto ve sosyal değişime katılım düzeyi arasındaki ilişki* (Tez No. 345911) [Yüksek Lisans Tezi, anakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

BİYOĞRAFİK NOTLAR

Araştırmacıların Katkı Oranları

Yazar 1: %100

Çatışma Beyanı

Araştırmada çatışma beyanı bulunmamaktadır.

Teşekkür

Bu çalışma herhangi bir dış mali destek almamış olsa da bilimin birikerek ilerleyen bir çaba olduğunun bilincindeyim. Bugünlere gelmemde emekleri olan aileme, değerli hocalarıma ve meslektaşlarıma minnet borçluyum. Hayat sürekli bir öğrenme yolculuğudur ve bu yolda bana destek olan herkese en içten teşekkürlerimi sunarım.